

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

Kálnoki-Gyöngyössy Márton

A magyar múzeumügy a jogszabályalkotás tükrében

(1777–2010)

Doktori (PhD) értekezés

TÉZISFÜZET

Témavezető:

Dr. Peres Zsuzsanna

egyetemi docens

Budapest, 2019.

Az értekezés módszertani szempontból az elfogadott, törvényi szintű jogszabályokból indul ki, ezt az elsődleges forrásbázisnak tekintett anyagot mutatja be elemző-értékelő módon: figyelemmel a jogalkotói szándékokra és a jogszabályok hatására; ezért más (részben több, részben kevesebb) mint a hagyományos muzeológiai-múzeumtörténeti összefoglalások, de nagyban épít azok eredményeire. Értekezésem éppen ezért nem tekinthető a magyar múzeumügy történetének, sokkal inkább a honi múzeumi törvényalkotás históriájának. Munkámban természetesen a téma hazai és fontosabb külföldi szakirodalmára támaszkodtam: az értekezés megírásához a klasszikus muzeológiai összefoglalások mellett hangsúlyosan használtam fel a kulturális igazgatási kézikönyvek múzeumokra vonatkozó fejezeteit. Kutatási eredményeimet az alábbiak szerint lehet összefoglalni:

1.) A magyar múzeumi terület joganyaga a közigazgatási jog különös részébe, a humán közszolgáltatások jogába, azon belül pedig a kulturális igazgatás tárgykörébe tartozik. A múzeumügy jogi normáinak többségét gyakran változó ágazat-, illetve feladatspecifikus törvények és rendeletek tartalmazzák: ágazati jogszabályok jelölik ki az alkalmazandó anyagi, eljárási és szervezeti normákat. Magyarország múzeumügyének gondozása alapján az 1949–1990 közötti időszakot leszámítva a múzeumirányítás európai csoportjába sorolható, 1929 óta pedig, ezen belül is a magasabb fokon, központilag és egységesen szabályozott múzeumi hálózattal rendelkező országok közé.

2.) A múzeumügy hagyományosan a közgyűjtemények igazgatása körében — tehát a könyvtár- és levéltárüggyel közösen — vizsgálható terület. Mégis, azt látjuk, hogy hazánkban ez a három ágazat csak egyszer kapott egységes és közös ágazati törvényt (1929-ben), az egyes szereplők vélt vagy valós érdekérvényesítő erejüknek megfelelően inkább önálló kódex (ágazati törvény) kiharcolására törekedtek, ágazatonként és koronként eltérő sikerrel. A múzeumügy gyakrabban nyert el közös szabályozást az örökségvédelmmel,

persze koronként változott, hogy a klasszikus örökségvédelmi triász (múemlékvédelem, régészet, kulturális javak) mely elemeivel együtt.

3.) Az európai múzeum típusokat gyűjtőköri és/vagy gyűjtőterületi alapon különíthetjük el. A mindmáig egyetlen, teljes körűnek tekinthető, máig egyetemi tankönyvként használt (!) muzeológiai összefoglalás szerzője, Korek József, négy múzeum típust különített el: művészeti múzeumokat (A), történeti múzeumokat (B), néprajzi múzeumokat (C), valamint természettudományi és műszaki múzeumokat (D). Ez az alapvetően szakágakra, gyűjtőkörre épülő osztályozás meglehetősen sematikusnak tűnhet, azonban az egyes alaptípusok főbb jellemzői alapján mégis jól használható. Ha a gyűjtőkör helyett a gyűjtőterületet vesszük figyelembe, akkor megkülönböztethetünk *univerzális* (az egész világra kiterjedően gyűjtési tevékenységet folytató), *nemzeti* vagy *országos* (tulajdonképpen egy ország határai által meghatározott területről gyűjteményező), valamint *regionális* (tartományi, megyei, járási) és *települési* (városi) múzeumokat.

4.) A 19. század első felében a Habsburg-birodalomban újfajta múzeumeszmény jelent meg: a nemzeti/tartományi múzeum a nemzet szükségleteit és képzését szolgálja, dicsőségét hirdeti, gyűjteményei a nemzet tulajdonában állnak, együttműködik az oktatási intézményekkel, és általában a szülőföld, a nyelv, az irodalom és a történelem megismertetését, valamint az irodalmi örökség terjesztését szolgálja. A birodalomban először Magyarországon jött létre ilyen múzeum.

5.) Mária Terézia oktatási rendelete, a **Ratio Educationis** (1777) azt a joghézagot használta ki, miszerint a köznevelés, a művelődés ügyének szabályozása és irányítása királyi felségjog, így nem tartozik a rendi törvényalkotás tárgykörébe. Valójában persze nem történt más, mint a királyi hatalom magához vont egy olyan feladatot, amelyet a középkori rendi jog még nem ismert, ezért arra a merev jogi szemlélettel bíró rendi oldal (pontosabban az

alsótáblán helyet foglaló nemesség) nehezen formálhatott volna jogot. Mindez természetesen kihatással volt az oktatásüggyel szoros kapcsolatban álló tudománypolitikára és művelődésügyre is.

6.) Másrészt az sem mellékes, hogy a Ratio — eltérően az osztrák mintától — jóval nagyobb jelentőséget tulajdonított a történelem oktatásának, és azon belül különösen Magyarország múltja megismertetésének. Ez a korábbi magyar oktatáshoz képest is újszerű volt! Bécsben többen helytelenítették ezt a szemléletmódot, bár a honismeret hasznosságát nyilvánvalóan nem vonhatták kétségbe. Az sem véletlen, hogy a nagyszombati egyetem történelem tanszékét csak az egyetem állami irányítás alá rendelése után, 1770-ben szervezték meg. Néhány év múlva a Ratio további tanszékek létesítését irányozta elő, történeti segédtudományi profillal. Ezek közül az egyik az Érem- és Régiségügyi Tanszék volt. Ennek a tanszéknek és a magyar föld numizmatikai emlékei gyűjtésére hivatott éremgyűjteménynek vezetésére az egyetemi könyvtár egyik őrét, Schönwisner Istvánt kérték fel. A Schönwisner által újrendezett kollekciónak a 19. század második feléig az ország legjelentősebb éremgyűjteménye maradt, de tanulmányi — oktatási célokat szolgáló — jellege miatt nem vál(hatot)t a nagyközönség számára hozzáférhető múzeummá.

7.) A Magyar Nemzeti Múzeumot létrehozó-elismerő törvénycikkek (**1807. évi XXIV. törvénycikk, 1808. évi VIII. törvénycikk**) rendszertelenek voltak és hiányosak: elmulasztották az intézmény jogállását rendezni, mert *expressis verbis* nem mondták ki, hogy nem királyi, hanem rendi oltalom és irányítás alatt álló kulturális intézetről van szó. Másrészt József nádor nem érezte szükségét annak, hogy újabb királyi megerősítő oklevelet kérjen. Ezáltal némileg homályban maradt a Nemzeti Múzeum és az Országos Széchényi Könyvtár viszonya, pontosabban utóbbi az előbbi tagintézménye (és nem pusztán szervezeti egysége) lett, amely jogállását tekintve nem volt azonos a többi tárral. Mindazonáltal az alapító Széchényi gróf kinevezésekkel kapcsolatos jogait már

1810-ben sem vették figyelembe. Az alapító tiltakozását követően Miller Jakab Ferdinánd igazgató 1812-ben egyenesen azt a jogi álláspontját fejtette ki, hogy a gróf 1802-ben megszerzett alapítói jogai az új intézmény országgyűlési elismerésével-létrehozásával elenyésztek, így a kinevezési jogkör egyedüli gyakorlója a múzeum elnöke, József nádor lett. A későbbiekben — legalábbis a könyvtár vonatkozásában — a kinevezések tekintetében a 19. század végéig mégis sikerült az alapítói jogokat érvényesíteni.

8.) A korszakban hozott múzeumi törvények jelentős részben a Nemzeti Múzeum számára adományt tevők nevének megörökítéséről szólnak (a már említett 1807-as, illetve az **1827. évi XXXV. törvénycikk**, és a **1836. évi XXXVIII. törvénycikk**). Az udvar kizárólag az összbirodalmi érdekeket szolgáló intézményeket volt hajlandó a királyi kincstárból finanszírozni, így a Nemzeti Múzeum esetében hiányzott az állam által garantált éves intézményi költségvetés. A korszakban a nemzeti kulturális intézmények (Magyar Tudományos Akadémia, Nemzeti Színház) alapítása és fenntartása zömmel adományokból történt; az adományozás tényét ezért is volt szükséges rögzíteni. Az egyéni, önkéntes felajánlás (*oblatio*) két formáját ismerjük: első esetben egy személy saját gyűjteményét az országnak ajándékozta vagy egy nemzeti intézmény alapítására, fenntartására, fejlesztésére alapítványt tett. A második esetben országgyűlési határozattal vagy egyéni (esetleg megyei) kezdeményezéssel országos gyűjtést indítottak, ilyenkor a hozzájárulás lehetett pénzzuttatás vagy tőke (utóbbi esetben a kamatok évről-évre), esetleg ingatlan (építési telek, épület). A finanszírozás rendszerét mutatja az **1836. évi XXXVII. törvénycikk** is: ebben az esetben, egyszeri alkalommal készpénz országgyűlési felajánlása történt meg (múzeumépítésre és a gyűjtemény gyarapítására), nem véletlen, hogy az ezt követő törvénycikk már rögzest az egyéni adományozókról emlékezett meg. A korszak végére ez a *subsidiális* finanszírozási rendszer,

amelyet a kortársak kiszámíthatatlannak és elavultnak, pazarlónak és gazdaságtalannak tartottak, meghaladottá vált.

9.) Fontos jogintézmény volt az országgyűlés elé terjesztendő múzeumelnöki beszámoló: a nádor minden országgyűlésen beszámolt az intézmény eseménytörténetéről, pénzügyi helyzetéről, a szervezeti rendről, a gyűjtemények gyarapodásáról és az adományokról, felajánlásokról. A jelentéstételi kötelezettség abból vezethető le, hogy a Nemzeti Múzeum pénzügyi alapját és jövedelmeit az Országos Pénztár kezelte a nádor irányítása és közvetlen felügyelete alatt. A jelentéssel rendszerint sikerült megalapozni az országgyűlés további kedvező törvényalkotói döntéseit.

10.) A Nemzeti Múzeum szervezeti rendje és gyűjteményi gyakorlata a későbbiekben egyfajta etalonként szolgált az újabb múzeumok számára. Ezeket a kérdéseket szervezeti és működési szabályzatokban kívánták rendezni, azonban az intézmény minden ellenkező szándéka ellenére korszakunkban nem sikerült végleges szabályzat kiadását elérni. A tervezetekben megfogalmazott elveket ennek ellenére alkalmazták a gyakorlatban, végül 1859-ben Albrecht főherceg adta ki a várva-várt szabályozást (ezt követően évtizedekig ezt alkalmazták). A nagy nemzeti gyűjtemény, az összefoglaló gyűjtőmúzeum eszméje még sokáig hatott, ahogyan az intézmény gyakorlatban alkalmazott gyűjteményezési elvei is.

11.) Nekünk, magyaroknak talán kicsit nehéz megérteni, hogy miért jelentősebbek, mitől más jellegűek a bécsi császári gyűjtemények, múzeumok, mint a hazaiak. A különbség az alapítás óta meglévő univerzalizmusban (mai szóval: egyetemes gyűjtőkörben) keresendő: míg az említett magyar gyűjtemények összbirodalmi szempontból tartományi jelentőségűek, gyűjtőkörűek és gyűjtőterületűek voltak, addig a bécsi, központi gyűjtemények a teljességre törekedtek. A Nemzeti Múzeum megalapítása után viszont birodalom

szerte sorra alakultak a tartományi múzeumok, először a német nyelvű területeken, majd a szláv területeken is.

12.) A szaktudományok kialakulása igényelte tudományos háttérmúzeumok létrejöttét. Ez az igény hívta életre az országos szakági múzeumokat, amelyek valódi háttérbázist jelentettek a régészet, művészettörténet és a néprajz területén. A korábbi egységes gyűjtőmúzeum eszméje helyébe így a szakági múzeum koncepciója lépett. Az alapítás egyes esetekben magánkezdeményezéssel történt, az intézményesítés viszont a költségvetési törvényben történt meg (Iparművészeti Múzeum, Technológiai Múzeum; a Szépművészeti Múzeum alapítását szintén egy költségvetési jellegű jogszabály, a „millenniumi” törvény, az **1896. évi VIII. törvénycikk** rendezte). Más esetekben az állam vásárolt meg magángyűjteményeket, és ezekből külön törvénnyel hozott létre új intézményt (Országos Képtár: **1871. évi XI. törvénycikk**, Országos Ráth György Múzeum: **1907. évi XIII. törvénycikk**), de az is előfordult, hogy egy hagyaték megvásárlásakor megvolt ugyan a szándék önálló múzeum megalapítására, de az mégsem valósult meg (Lotz-hagyaték: **1907. évi XII. törvénycikk**). Egy esetben gyűjteményi anyag átcsoportosításával hoztak létre újabb múzeumot, amely aztán költségvetési intézményként működhetett (Magyar Történelmi Képcsarnok).

13.) A vidéken egyre erősebb múzeumalapítási láz elősegítette a hálózatos múzeumi rendszer kiépülését. A társadalmi igény által létrehívott, eleinte egyesületi múzeumok előbb-utóbb vármegyei vagy városi fenntartásba kerültek, sőt később már a törvényhatóságok maguk is alapítottak muzeális intézményeket.

14.) A regionális múzeumok — saját gyűjtőterületükön — a Nemzeti Múzeum korábbi elképzelését tükrözve, egyfajta „mini” nemzeti múzeumként továbbra is megvalósították az egységes gyűjtőmúzeum eszméjét, hiszen gyűjtőkörük a lehető legtöbb szakágra kiterjedt.

15.) A gyűjtőköri és gyűjtőterületi kérdések országos rendezetlenségének oka abban keresendő, hogy hiányzott az egységes kultúrpolitikai irányítás. A dualizmus idején létrehozott bizottságok és tanácsok működésére elsősorban a reprezentáció volt jellemző, munkájuk során éles határvonalat húztak a Nemzeti Múzeum és a vidéki múzeumok között, a többi országos múzeum működését egyáltalán nem vették figyelembe. A kérdéskör törvényi szintű rendezésére csak az első világháború után került sor.

16.) A korszakban jött létre először a múzeumok felügyeletére és támogatására központi szakigazgatási szerv, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelősége (a továbbiakban: MKOF), amely önálló, a költségvetési törvényben biztosított költségvetéssel rendelkezett. A rendszeren belüli önkormányzati jelleget a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa biztosította. A felügyeleti rendszerhez való csatlakozás azonban nem volt kötelező, így sok múzeum ki is maradt, mivel fenntartóik túlzott beavatkozásnak tartották az MKOF működését. Az évenként célhoz kötötten kiutalt államsegély (amely be- és elszámolási kötelezettséggel járt) és a folyamatos szakmai felügyelet összességében kedvező hatást gyakorolt a magyar múzeumügyre; bizonyítva, hogy ilyen központi irányító szervre szükség van. Az MKOF megjelenésével a magyar múzeumok három részre oszlottak szét: az állami költségvetés által fenntartott múzeumok (1), az MKOF által felügyelt („regisztrált”) múzeumok (2), valamint a nem állami fenntartású, illetve nem az MKOF égisze alatt működő muzeális intézmények (3) csoportjaira.

17.) Az első igazán átfogó múzeumi törvények a két világháború közti időszakban születtek meg. Az **1922. évi XIX. törvénycikk** és az **1934. évi VIII. törvénycikk** az országos gyűjtőterületű („nagy nemzeti”) közgyűjtemények sorsát rendezték, míg az **1929. évi XI. törvénycikk** már nem egy konkrét intézmény(típus)t szabályozott, hanem valódi ágazati törvénynek tekinthető,

ebben a minőségében Magyarország történetében az első ilyen múzeumi törvény.

18.) Az Országos Magyar Gyűjteményegyetem létrejöttével egyrészt sikerült megmenteni a nagy magyar közgyűjteményeket, átmenteni a dualizmus idejéből megörökölt intézményhálózatot, másrészt az intézményösszesség működését az országgyűlés a szakszerűség és az önkormányzatiság alapjára helyezte, összefogta őket egy nagy országos tudományos autonómiába: létrehozva ezzel a közgyűjteményi ágazat — mai szóval — középírányító szervét. Az önműködő funkcionális egység hatáskör-átruházás eredménye volt: a kultusztárca átengedte a közvetlen igazgatási feladatokat a kompetensebb gyűjteményegyetemi tanácsnak. A tekintélyessé vált szervezet finanszírozásához azonban hiányoztak az anyagi eszközök, ezért 1934-ben sor került „degradálására” (részleges lefokozására): a Magyar Nemzeti Múzeumra átnevezett szervezet autonómiája csökkent. A Gyűjteményegyetem későbbi értékelései eltérőek, szerepe vitatott, a rendszerváltozás előtt kifejezetten negatív volt.

19.) Az 1929-es ágazati törvény számos eljárásjogi szabályt meghatározott, világos fogalomhasználatával komoly előrelépést jelentett, de hiányzott belőle a múzeumtipológia (ezt a jogalkalmazó valójában a törvényt megalapozó előtanulmányokban találhatta meg). Ugyanakkor a törvény azzal, hogy a teljes vidéki múzeumügyet a tudományos autonómia hatásköre alá helyezte, újabb jelentős előrelépést tett a Magyary Zoltán által megfogalmazott tudományos autonómia tényleges megvalósítása irányába. Magyary rendszerében a múzeumok közintézet besorolással, a vallás- és közoktatásügyi miniszternek alárendelt szervekként szerepeltek, függetlenül attól, hogy állami, felekezeti, községi (városi) vagy egyéb fenntartásban működtek.

20.) A jogszabályokból kirajzolódó új rendszer komoly hozadéka, hogy a múzeumi állások betöltése kapcsán világosan megfogalmazta az előfeltételeket,

és a magyar múzeumügyben először kérielt minősítési, valamint teljesítményértékelési rendszert határozott meg.

21.) 1945 után a múzeumügy szabályozását nem az országgyűlés által elfogadott törvény, hanem a kollektív államfői testület, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa által megalkotott törvényerejű rendelet tartalmazta: az **1949. évi 13. törvényerejű rendelet** (a továbbiakban MMtvr.). Ezzel megszakadt az 1807 óta élő magyar közjogi hagyomány, miszerint a múzeumok ügye országgyűlési tárgyalást igényel. A változás nyilvánvalóan az új mechanizmus eredménye volt: az MDP Központi Vezetősége által megtárgyalt javaslatot vitatta meg a minisztertanács, majd az onnan ritkább esetben az országgyűlés, vagy gyakrabban az Elnöki Tanács elé került. Mivel az országgyűlés alig ülésezett, az Elnöki Tanács gyakorlatilag átvette törvényalkotási jogkörét; nyilvánvaló, hogy a múzeumügy sem képezhetett kivételt: nem érdemesítették arra, hogy ágazati szabályozását a parlament elé terjesszék.

22.) Az MMtvr. leválasztotta a könyvtár- és levéltárügyet a múzeumügyről, viszont új elemként beemelte a műemlékvédelmet; ezért a jogszabályt múzeumi és örökségvédelmi törvénynek tekinthetjük. Alá kell azonban húzni, hogy ezt a kortársak számára furcsa megoldást nem szakmai érvekkel indokolták, ráadásul a műemlékes szakma jelentős részének ellenállását váltotta ki.

23.) Az MMtvr. vitathatatlan érdeme a Múzeumok és Műemlékek Országos Központja létrejötte, hiszen az önkormányzatiság felszámolása ellenére maradt a múzeumügy élén egy középírányító szerv, így a terület elvben megőrizhette szakmai autonómiáját. Megszüntetése éppen ezért volt katasztrofális hatással a magyar múzeumügyre.

24.) A középírányítói feladatköröket a tárca múzeumi főosztálya vette át, amely azonban ezeknek a feladatoknak nyilvánvalóan nem tudott megfelelni. A rendszer szétaprózódott lett, hiányzott az egységes *szakmai* irányítás.

25.) Az új múzeumi „törvény”, az **1963. évi 9. törvényerejű rendelet** (a továbbiakban: Mtvr.) nagy előnyének tartották, hogy egységes keretbe tudta foglalni a különböző — alap és kiegészítő — szakágakat, és mindezt összhangba hozta a kulturális terület, illetve a jogalkotás különböző területein kialakult szocialista jogelméletekkel és joggyakorlattal. Hibájának róhatjuk fel viszont, hogy gyakran a múzeumügy alapvető elvi kérdéseit sem tisztázta, így ezek rendezésére alacsonyabb szintű jogszabályokban került sor (például múzeumtipológia, a feltárási jogosultság meghatározása stb.).

26.) Az Mtvr. szakított azzal a korábbi magyar közjogi hagyománnyal, amely országos múzeum alapításához parlamenti — azaz törvényi szintű — jóváhagyást írt elő, ezt a jogkört a kormány kapta meg.

27.) Az Mtvr. nem kezelte azt a hierarchikus helyzetet, amely 1929 után kialakult: számtalan múzeumtípus jött létre, amelyek típusonként igényeltek volna törvényi szintű és részletes szabályozást (definíciót és igazgatási szabályokat). Az Mtvr. azonban ennek a kívánalomnak nem, illetve csak részlegesen tett eleget.

28.) Azt Mtvr. alapján megalkotott alacsonyabb szintű jogszabályok gyűjteményéből jött létre a múzeumi ügyrend, amelyet a tárca a múzeumi működést megkönnyítő vezérfonalnak szánt. A megannyi praktikus ismeretet tartalmazó kiadvány csak „múzeumi zöld könyv”-ként vonult be a múzeumi közbeszédbe.

29.) Az Mtvr. által bevezetett, országos múzeumok által gyakorolt műtárgy-felügyeleti rendszer pozitív hozadéka volt — az egyes műtárgyak sorsának nyomon követése mellett — az országos múzeumok adattárainak kialakulása.

30.) A megyei múzeumi szervezetek felállítása felkészületlenül érte a megyei tanácsokat, ugyanakkor a hálózat kialakításával a vidéki múzeumok előnyösebb helyzetbe kerültek, az új irányítási rendszerben magasabb szintű működésre nyílt lehetőségük: a szakma — a fenntartók segítségével — előnyt kovácsolt a

döntésből. A megyei múzeumi szervezetek adták a múzeumlátogatók felét, az elkövetkező évtizedekben folyamatosan bővültek, és a magyar vidék tényleges kulturális-tudományos központjaivá váltak. Nem véletlen, hogy az MSZMP KB rendszeresen tárgyalt témája volt a megyei múzeumi szervezetek helyzete, hiszen költségvetésükkel együtt jelentőségük is egyre nőtt, az 1960-as évek végén tapasztalható megtorpanás után a vidéki múzeumfejlesztések újabb lendületet vettek. A háttérben rendszerint pártpolitikai döntések húzódtak (alapvetően *közművelődési* célkitűzésekkel: például munkásművelődés), és miközben már országos tudományos kutatási projektekre is bekapcsolódhattak a megyei múzeumok (sok fontos szakmai műhely alakult meg), az ágazati minisztérium csak később, az 1970-es években kezdte meg a szakmai feladatok országos szintű koordinálását — tegyük hozzá: kevés eredménnyel.

31.) A rendszerváltozással együtt járó átalakulás — az önkormányzati rendszer létrejötte, a tudománypolitika céljainak újrafogalmazása, a múzeumok szerepének változása — új ágazati törvény megalkotását indokolta, de erre csak hosszas előkészítés után, a második szabadon választott országgyűlés működése idején került sor.

32.) A kivételes eljárásban elfogadott kulturális szaktörvény (**1997. évi CXL. törvény**) valójában jóval nagyobb területet, több ágazatot fedett le. Tulajdonképpen négy ágazati törvényt rejtett magában: egyaránt szabályozta a kulturális javak és a régészeti örökségvédelem (1), a múzeumügy (2) és a könyvtárügy (3), valamint a közművelődés (4) kérdéseit, ezért indokolt lehet egyenesen „kultúrpolitikai kódex”-nek nevezni. A kulturális törvény a klasszikus örökségvédelmi triászból kettőt (kulturális javak és régészeti örökségvédelem) együtt szabályozott a múzeumüggyel. Előnye, hogy világos múzeumtipológiát tartalmazott, és visszaállította azt a közjogi hagyományt, hogy az országos múzeumok alapítása országgyűlési hatáskörbe tartozik.

33.) Az ágazati irányítás kiteljesedése érdekében a kulturális törvény

elfogadása után folyamatosan jelentek meg annak végrehajtási rendeletei. Ugyanakkor a szakma elvárásai ellenére, mindmáig nem készült el az új múzeumi ügyrend, ahogyan nagyon hiányzik egy Múzeumi Etikai Kódex is.

34.) Az örökségvédelmi törvény (**2001. évi LXIV. törvény**) elfogadása óta az örökségvédelem (múemlékvédelem, régészet, kulturális javak) hazánkban önálló kódexszel rendelkezik, ezzel lezárultnak tekinthető a másfél évszázados vita és bizonytalanság, elvált egymástól a közgyűjteményügy és az örökségvédelem ágazati szabályozása. Az örökségvédelmi törvény megteremtette az integrált örökségvédelem rendszerét: megszüntette a különböző hatósági, engedélyezési eljárások átfedéseit, mert egységes keretbe foglalta azokat.

35.) 2007-ben egy pártpolitikai okokból kiadott miniszteri rendelet súlyosan megsértette a kulturális és az örökségvédelmi törvény, valamint az önkormányzati törvény alkotmányos alapelveken nyugvó egységes rendszerét. Ez a kisiklás korszakunk utolsó négy évét beárnyékolta, és súlyos válságot idézett elő a magyar múzeumügyben.

Az értekezés tárgyában megjelentetett publikációk

Könyv:

GYÖNGYÖSSY Márton: A kincstalálástól az ásatásig. A régészeti feltárási jog története és hatályos szabályozása Magyarországon. Bp.: Martin Opitz, 2016. 223 p., 9 táblázat ISBN 978-963-9987-18-0

Tudományos folyóiratok cikkei:

GYÖNGYÖSSY Márton: Das Archäologische Institut der Budapester Universität um 1900. Kurze Bemerkungen zum Thema einer Konferenz. *Archaeologiai Értesítő* 128. (2003) p. 257–259.

GYÖNGYÖSSY Márton: A megelőző feltárások jogi és intézményi keretei. Az állami szerepvállalás változásai és dilemmái. *Múzeumi közlemények* 2010. 1. sz. p. 6–11. [Preventive excavations — legal and institutional framework. Changes and dilemmas in the role of the state. p. 11.]

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY Márton: Felvetések a régészeti akkreditációról: a régészeti gyűjtőkörű múzeumok minősítésének új rendszere. *Múzeumcafé* 55–56. (2016: 5–6. sz., november/december) p. 59–62. [Issues of Archaeological Accreditation. New System of Qualifying Museums Involved with Archaeology. p. 306.]

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY Márton: Újabb változások a régészeti örökségvédelem hazai rendszerében. *Múzeumcafé* 63–64. (2018: 1. sz., február/április) p. 55–59. [New Changes in the System of Hungarian Heritage Protection. p. 326.]

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY Márton: A „zugmúzeumtól” a regionális múzeum eszméjéig. Klebelsberg, Hóman és Magyary elképzelései a vidéki múzeumügy átalakítására. Múzeumcafé 68. (2018: 5. sz., november/december) p. 219–229. [From 'Petty Museums' to Regional Museums. The ideas of Klebelsberg, Hóman and Magyary about reforming the administration of local museums. p. 299.]

Interneten elérhető publikációk:

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY Márton: Az elmúlt tizenöt év a magyar régészeti örökségvédelemben. Háttérelmzés a jogszabályi változásokhoz. epiteszforum.hu, 2016. augusztus 9. (<http://epiteszforum.hu/az-elmult-tizenot-ev-a-magyar-regeszeti-oroksegvedelemben>)

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY Márton: A kincstalálás hatályos szabályozásáról. Magyar Múzeumok, 2016. augusztus 11. (http://magyarmuzeumok.hu/tema/3478_a_kincstalalas_hatalyos_szabalyozasarol)

Recenzió:

GYÖNGYÖSSY Márton: (Rec. Magyar régészet az ezredfordulón. Főszerkesztő: Visy Zsolt. Budapest, 2003.) Numizmatikai Közlöny 102–103. (2003–2004) p. 163–164.

Viták, körkérdések:

LIMBACHERNÉ LENGYEL Ágnes – SZENTKUTI Károly – KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY Márton – HORVÁTH László: Működőképesek-e a jelenlegi megyei múzeumi szervezetek, vagy inkább érdemes lenne átszervezni azokat, és ha igen, hogyan? Múzeumcafé 25. (2011: 5. sz., október/november) p. 26–30.

KÁLNOKI-GYÖNGYÖSSY Márton: A Múzeumcafé körkérdése: Mit érez hiánynak a maga területén vagy a hazai múzeumi rendszerben, milyen HIÁNY-osságot tart a legégetőbbnek? Múzeumcafé 63–64. (2018: 1. sz., február/április) p. 70–71.

Kálnoki-Gyöngyössy Márton életrajza

Kálnoki-Gyöngyössy Márton (1972) 2000. szeptember 1. óta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának oktatója. Fő kutatási területe a középkori és kora újkori pénztörténet, azonban egy hosszúra sikerült kitérőnek köszönhetően nyolc esztendőn keresztül részt vett a múzeumi jogalkotásban: megyei múzeumigazgatóként (Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága: 2007–2010, 2011–2012), múzeumigazgatóként (Ferenczy Múzeum, Szentendre: 2013–2015), kultúrpolitikáért felelős helyettes államtitkárként (Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2010–2011), a Megyei Múzeumok Igazgatóságainak Szövetsége, majd a Magyar Vidéki Múzeumok Szövetsége elnökeként (2011–2015). Tagja volt az Oktatási és Kulturális Minisztérium Kulturális Ágazati Szakmapolitikai Tanácsának (2009–2010) és a Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjteményi Kollégiumának (2012–2015). Kálnoki-Gyöngyössy Márton az Emberi Erőforrások Minisztériuma által numizmatika, régészet, történeti muzeológia szakágakban bejegyzett kulturális szakértőként, valamint a Miniszterelnökség által régészet szakterületen nyilvántartott örökségvédelmi szakértőként, továbbá numizmatika, régészeti leletek, régészeti lelőhelyek, történeti emlékek szakterületeken igazságügyi szakértőként is működik.